

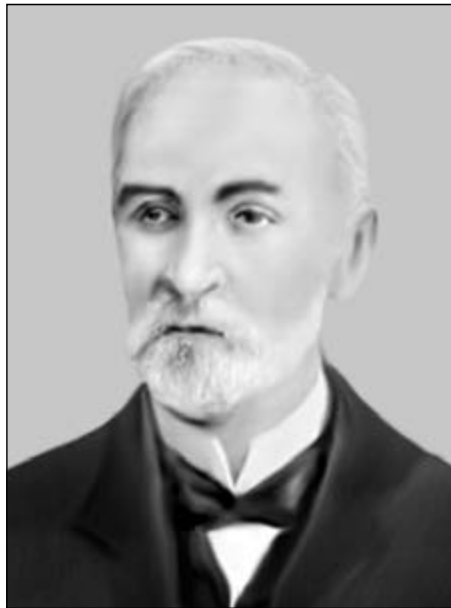
УДК 630 (04)

Л.С. ОСАДЧУК, М.І. СОРОКА

ОСТАП ВОЛОЩАК – ВИЗНАЧНИЙ БІОЛОГ, ДОСЛІДНИК КАРПАТСЬКОЇ ФЛОРИ (З НАГОДИ 180-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

Вагомий внесок у світову науку, зокрема у вивчення ботаніки і дендрології, яке є надбанням всього людства, зробили українські вчені. Не маючи своєї державності, багато з них працювали за межами своєї країни. Часто їх імена і високі здобутки в науці замовчувались. Одним із таких вчених був Остап Волощак (друге ім'я Євстахій) – український дослідник природи, географ, ботанік і флорист, відомий у науковому світі вчений, який започаткував у кін. XIX – на поч. XX ст. львівську ботанічну школу. Остап Волощак народився 1 жовтня 1835 р. у місті Яворові, що на Львівщині. Після закінчення львівської гімназії він навчався на юридичному факультеті Будапештського університету. Після його закінчення Остап Волощак у 1862 р. отримує ступінь доктора права і переїздить до Відня, де займається адвокатською практикою.

Але своє покликання О. Волощак знайшов у природознавчих науках і тому вступив до Віденського університету, який успішно закінчив у 1868 р. На природничому відділі філософського факультету він вивчав ботаніку та лікарську справу. Будучи студентом, у 1868-73 рр. багато подорожував по горах Німеччини, Швейцарії, Італії і захоплювався рослинним світом гірських районів. Очевидно, це справило на майбутнього вченого велике враження і спонукало до нових досліджень. У 1873-1884 рр. працював асистентом Ботанічного кабінету Віденського університету та був членом Віденського зоолого-ботанічного товариства (1872), а також фізіографічної комісії у Кракові (1877). У 1874 р. він ґрунтовно описав флору в околицях сіл Лелехівка і Ставки на Львівщині. Пізніше вчений видав серію наукових праць, що дозволило йому захистити роботу на здобуття наукового ступеня доктора філософії у Віденському університеті під керівництвом

Остап (Євстахій) Волощак
(1835-1918)¹

відомого ботаніка-систематика Антона Кернера.

У 1884 р. Остап Волощак переїхав до Львова, де обіймав посади доцента (1884-1891) та професора (1891-1908) кафедри зоології, ботаніки і товарознавства у Вищій технічній школі (сьогодні – Національний університет “Львівська політехніка”). З 1886 р. учений розпочав довготривалі дослідження флори Карпат, тоді ще вивченої не досить ґрунтовно. Дослідження рослинного світу відзначались систематичністю і докладністю вивчення кожного виду та вмінням фіксувати найменші відмінності між рослинами. Найбільше цікавих флористичних знахідок вчений зробив у Горганах та Східних Бескидах. Він навів велику кількість но-

вих даних щодо поширення вищих і нижчих рослин. Ученому вдалося відкрити кілька нових, суто карпатських ендемічних видів, як, наприклад, гвоздику карпатську (*Dianthus carpaticus* Woloszcz.), перестрич Гербіха (*Melampyrum herbichii* Woloszcz.), тоцію карпатську (*Tozzia carpatica* Woloszcz.) та ін. Йому вперше вдалося встановити ботаніко-географічну межу між флорою Східних і Західних Карпат. Ця концепція вченого була новою, і згодом її було визнано у фітогеографії. Учений О. Волощак вважався найкращим спеціалістом-систематиком у вивченні таких родів, як верба, шипшина, нечуй-вітер. У межах цих родів він описав десятки гібридів. Крім суто ботанічних, він здійснював ще й географічні дослідження – проводив кліматичні спостереження, встановлював розташування великих сніжників, дізнавався серед населення про назви місцевості і наносив їх на карти.

За час роботи у Львові вчений Остап Волощак при Львівській політехнічній школі (1891) заснував ботанічний сад і природничий музей, де створив дуже багату дендрологічну гербарну колекцію. В

¹ Крицька Л. І. Волощак Остап / Л.І. Крицька, М.В. Шевера // Енциклопедія сучасної України. Режим доступу <http://esu.com.ua>

останні роки життя у 1909 р. перед від'їздом до Відня, він поділив цю колекцію на три частини, які передав в установи, з якими співпрацював: Науковому товариству ім. Шевченка у Львові, Природничому музею у Відні, Академії наук у Кракові. Сьогодні частини цієї колекції зберігаються у Львівському природознавчому музеї НАН України, Львівському національному університеті ім. І. Франка, а також у Національному лісотехнічному університеті України. У "Музеї деревини" НЛТУ України зберігається цінна дендрологічна колекція, що нараховує 602 взірці деревини різних біологічних видів з усіх континентів світу.

Остап Волощак був членом Віденської та Краківської Академії наук, а також дійсним членом Наукового Товариства імені Тараса Шевченка у Львові. З великої кількості наукових праць (близько 50-ти), такі фундаментальні як "Матеріали про флору Покуття", "Про рослинність Карпат між Лімницею і Опором", "Про границю західно- і східнокарпатської флори" не втратили своєї наукової цінності й зараз.

Свої праці О. Волощак публікував у польських, угорських, австрійських та німецьких наукових виданнях. Тісна і тривала співпраця поєднувала його з часописом "Kosmos". На сторінках видання опубліковано: "Kilka słów o *Cytisus ruthenicus* Fisch" (1908. – S. 492), "O rozróżnieniu wierzb w stanie bezlistnym" (1887. – S. 431), "O stosunku flory Pokucia do flory obszarów ościennych" (1889. – S. 255-259). Наукові статті, присвячені рослинному світу Карпат, з'являються на сторінках угорського журналу "Magyar Botanik Lapok": "Hieracium Pojoritense" (1904. – S. 21-23), "Aconitum Zenoninae" (1908. – S. 21-23), "Wo leigt die Kaschau-Eperjeser Bruchlinie" (1908. – S. 110-113).

Дослідження, що стосуються флори Східної Галичини, опубліковано у журналі "Allgemeine Botanische Zeitschrift": "Galium Jarynae" (1887. – S. 227), "Zur Flora von Galizien" (1887. – S. 278-280), "Heracleum simplicifolium Herb" (1888. – S. 122-123), "Das Artenrecht der *Soldanella hungarica* Simk" (1889. – S. 218-219), "Salices novae vel minus cognitae" (1891. – S. 233-235), "Salices hybridae" (1898. – S. 220-224), "Beitrachtungen über Weiden-Bastarde" (1912. – S. 162-172).

У німецькомовних випусках "Anzeiger der Academie der Wissenschaften Krakau", надруковано кілька важливих наукових праць, такі як "Botanische

Notizen aus den Soudetzer Karpathen" (1896. – S. 57-58), стаття, присвячена одній з найбільш цінних і нових у той час наукових концепцій (ботаніко-географічної межі між флорою Західних і Східних Карпат): "Z granicy flory zachodnio- i wschodnio-karpackiej" (1896. – S. 119-159), а також подібне спостереження щодо географічного районування західних територій: "O roślinności Karpackiej między Dunajcem a granicą śląską" (1893. – S. 1-45). У франкомовному випуску "Bulletin International de l'Academie Polonaise des Sciences et des Lettre" у Кракові він надрукував переклад німецькою "Ueber die Karpatenflora zwischen dem Dunaje cflusse und der schlesischen Grenze" (1897. – S. 81-82).

Більшість його праць надрукувало поважне наукове видання Академії наук у Кракові "Sprawozdania Komisji Fizyograficznej c. k. towarzystwa naukowego krakowskiego": "Przyczynek do flory Pokucia" (1888. – S. 111-139), "Drugi przyczynek do flory Pokucia" (1888. – S. 184-220), "Trzeci przyczynek do flory Pokucia" (1890. – S. 51-77), "Materiały do flory gór Łomnickich" (1892. – S. 125-156), "O roślinności Karpat między Łomnicą a Óporem" (1892. – S. 183-229), "Sprawozdanie z wycieczek botanicznych w Karpaty Stryjskie i Samborskie" (1893. – S. 49-85), "O roślinności Karpat między górnym biegiem Sanu i Oslawą" (1894. – S. 39-69), "Zapiski botaniczne z Karpat Sądeckich" (1895. – S. 174-206).

Великий патріот О. Волощак не стояв осторонь українських національних питань. Ще навчаючись у Віденському університеті у 1868 р., він став одним із засновників студентського товариства "Січ" у Відні. Переїхавши до Львова, опікувався українським студентським товариством "Основа". У 1893 р. Остап Волощак брав участь в установчих зборах Математично-природописно-лікарської секції НТШ і належав до перших її членів.

Помер Остап Волощак 10 червня 1918 року у Відні.

L. Osadchuk, M. Soroka

**OSTAP VOLOSCHAK –
FAMOUS BIOLOGIST AND EXPLORER
OF THE CARPATHIAN FLORA
(180-YEARS FROM BIRTHDAY)**